מסורת הש"ס עם הוספות

א) לעיל נג. [לקמן סג:], **ב)** [לקמן סח:], **ג)** תמיד כט., **ד)** עי' לקמן סב., **ה)** בראשית ג ז, **ו)** עי' מכילתא לקמן נט. ד"ה וכי ועי' מכילתא יתרו מסכתא דבחדש פרשה יא וע"ש ח"ג, **ז)** כמו ביומא ל., **ח)** [יומא ס.], **ט)** יומא ס., **י)** ויקרא ג א-יב עי' אור ישרועה בילק"מ, **כ)** לקמן סג:, **ל)** עי' תוס' מנחות סא. ד"ה אבל, **מ)** ויקרא ו ז.

גליון הש"ם

תוס' ד"ה כולו לשלמים כו' אצטריך לן לעיל. דף נה ע"ש:

תורה אור השלם

א) וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי יְיָ וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: [ויקרא א, יא]

ב) מִזְבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִּי וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֹלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלָמֶיךָ אֶת צֹאנְךָ וְאֶת בְּקָרֶךָ בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ: [שמות כ, כא]

ליקוטי רש"י

כולה מזבח בצפון קאי. כמלק לפוני של עזרה [סוטה יד.]. **בדרו משם עצי תאינה יפים.** לפי שהיו לריכים עכשיו לגמליס וישאם על המזבח הסמיתי ולהקטיר שם קטרת היו מוריכים יפיס שיעשו גמליס טובים ולא לפר [תמיד כט.].

[המשך בהשמטות]

הגהות וציונים

ס) **באדמה** (ש"מ). וכ"ה לקמן סא ע"ב: **ע)** שמכשיר **בראש המזבח** (ש"מ): **ג)** חציו **בצפון** אלא **בדרשא** דקרא **פליגי** (כת"י): **ד)** דאפילו **היה כולו בצפון פסיל** ליה (ש"מ): **פ)** תיבת "צפונה" נמחק (ש"מ). וכן ליתא בכמה דפו"ר: **ו)** לצפון **בצפון** (ש"מ): **ז)** קשת מקומרת: **ח)** ס"ל כולה"ה בדרום (ש"מ): **ט)** בש"מ נוסף **שנאמר**: **י)** כנגד קרן מערבית דרומית. של מזבח **החיצון** (ש"מ): **כ)** כך **שיערו** (ש"מ). ובבאה"מ הגיה כך **שיערו** לחתות **מתוכן** בראש: **ל)** כדדרשינן **בגמרא** (ש"מ): **מ)** בש"מ נוסף **וכשירה לשלמים**: **נ)** הנעשים בבגדי **לבן בפנים וליכא עיכובא לרבי יהודה** וי"ל, והשאר נמחק (צ"ק, וכעי"ז בח"ג, ע"י"ש): **ס)** צ"ל ולא כלום **אע"ג דלא כתיב בה חוקה** דצורך (צ"ק, וכעי"ז בח"נ): **ע)** צ"ל והאמרת **לפני ה' במערב** (באה"מ): **פ)** נ"א מתיבות ונראה לי עד סוה"ד, שייך לסוף דף סג ע"ב (גליון). וי"א ששייך שם בתוד"ה מה חטאת בג' רבינו חיים, וי"א ששייך שם בתוד"ה בדרום. עי' ח"נ, נח"ק ועוד"ש, וע"ע ש"מ חידושים לקמן שם. אולם הצ"ק כתב ששייך כאן והגיה שצ"ל כתריב לפני ה' **אש לפני ה' דמה לי** ונראה לי וכו', עי"ש. וע"ע פמ"א: **ק)** נ"א אכתי **הוה אמינא** לצד דרום (גליון). וכעי"ז בש"מ. בדפו"י אכתי **אמינא**: **ק)** בלא הקישא **לחטאת ליסוד מוכח דהוי** מערב. ועי' תוס' מנחות סא ריש ע"ב (גליון). וכעי"ז בש"מ לחטאת ליסוד **ידענא** קרן מערב. ומגיהים דפו"י דליתא שם תיבת "בעינן", ולפנינו נוסף ע"פ בה"ד: **ר)** לפי מה שהובא לעיל מהגליון, שמתיבות "ונראה לי" שייך לקמן סג ע"ב, יש למחוק כאן תיבות "וכן איתא לקמן בפירקין" (ח"נ): **ש)** בכמה כת"י ליתא כל הדיבור, ונ"ב "עיין לקמן בגליון דף סג ע"ב". ועי"ש בש"מ ד"ה בא"ד וי"ל דכתיב וכו' בסוה"ד דאיתא שם (ועי' הגר"צ בתוס' על "ונראה לי ברו"ך"):

קָדְשֵׁי קָדָשִׁים. כְּאִילּוּ נִשְׁחֲטוּ בְּצָפוֹן. בַּגְּמָרָא יָלִיף טַעְמָא: **גמ'** אָמַר **רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר הָיָה כּוֹ'.** גְּמָרָא גָּמִיר לָהּ רַבִּי יוֹחָנָן: **מַאי כְּאִילּוּ.** הָא וַדַּאי בְּצָפוֹן נִשְׁחַט: **אֶלָּא** מַשְׁעָתָא כּוֹ'. קָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּרַבִּי זֵירָא דְּמַמְתִּינִתִּין גָּמִיר לָהּ רַבִּי יוֹחָנָן לָהּ דְּ'אוֹמֵר הָיָה רַבִּי יוֹסֵי': מוֹדֶה רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה.

קָדְשֵׁי קָדָשִׁים שֶׁשְּׁחָטָן בְּרֹאשׁ הַמִّזְבֵּחַ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, [א]כְּאִילּוּ נִשְׁחֲטוּ בְּצָפוֹן; רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מֵחֲצִי הַמִּזְבֵּחַ וּלְדָרוֹם בְּדָרוֹם, מֵחֲצִי הַמִּזְבֵּחַ וּלְצָפוֹן כְּצָפוֹן: **גמ'** אָמַר רַב אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, [ב]אוֹמֵר הָיָה רַבִּי יוֹסֵי כּוּלֵּיהּ מִזְבֵּחַ בְּצָפוֹן קָאֵי, וּמַאי כְּאִילּוּ, מַהוּ דְּתֵימָא בְּעֵינַן [ג]'עַל יֶרֶךְ' וְלֵיכָּא, קָא מַשְׁמַע לָן. אָמַר לֵיהּ רַבִּי זֵירָא לְרַב אַסִּי, אֶלָּא מַעֲתָּה, לְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה הָכִי נַמִּי דְּחֵצְיוֹ בְּצָפוֹן וְחֵצְיוֹ בְּדָרוֹם; וְכִי תֵּימָא הָכִי נַמִּי, וְהָא אַתְּ הוּא דְּאָמַרְתְּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, מוֹדֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה שֶׁאִם שְׁחָטָן כְּנֶגְדָּן בַּקַּרְקַע פְּסוּלוֹת. אָמַר לֵיהּ, הָכִי קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁנֵיהֶם מִקְרָא אֶחָד דָּרְשׁוּ, [ד]'וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֹלוֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלָמֶיךָ', רַבִּי יוֹסֵי סָבַר כּוּלּוֹ לְעוֹלָה וְכוּלּוֹ לְשְׁלָמִים, וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה סָבַר חֶצְיוֹ לְעוֹלָה וְחֶצְיוֹ לְשְׁלָמִים, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ כּוּלּוֹ לְעוֹלָה כָּשֵׁר, הַשְׁתָּא כּוּלּוֹ לְעוֹלָה כָּשֵׁר, כּוּלּוֹ לְשְׁלָמִים מִיבַּעְיָא. וְאִידָךְ, אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא עוֹלָה הוּא דְּדְחִיק לֵיהּ מָקוֹם, אֲבָל שְׁלָמִים דְּלָא דְּחִיק לֵיהּ מָקוֹם אֵימָא לָא, קָא מַשְׁמַע לָן. **גּוּפָא,** אָמַר רַב אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מוֹדֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה שֶׁאִם שְׁחָטָן כְּנֶגְדָּן בַּקַּרְקַע פְּסוּלוֹת. אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא מְדִיפְתִּי לְרַבִינָא, מַאי כְּנֶגְדָּן בַּקַּרְקַע, אִילֵימָא אַמָּה יְסוֹד אַמָּה סוֹבֵב, הַאי גּוּפֵיהּ מִזְבֵּחַ הוּא; וְעוֹד, מַאי כְּנֶגְדָּן בַּקַּרְקַע. וְכִי תֵּימָא דְּעָבִיד מְחִילּוֹת בַּקַּרְקַע וְשָׁחֵיט בְּהוּ, וְכִי הַאי גַּוְונָא מִי הָוֵי מִזְבֵּחַ, וְהָתַנְיָא, [ה]'מִזְבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִי', [ו]שֶׁיְּהֵא מְחוּבָּר מֵאֲדָמָה[ז], שֶׁלֹּא יִבְנֶנּוּ לֹא עַל גַּבֵּי מְחִילּוֹת וְלֹא עַל גַּבֵּי כִּיפִּין. לָא צְרִיכָא דְּבִצְרֵיהּ בַּצּוּרִי. **אָמַר רַבִּי זֵירָא,** אֶפְשָׁר אִיתָּא לְהָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְלָא תְּנֵינָא לָהּ בְּמַתְנִיתִין; גַּפַּק דָּק וְאַשְׁכַּח, [ח]דְּתַנְן, [ט]בִּירְרוּ מִשָּׁם עֲצֵי תְּאֵינָה יָפִים לְסַדֵּר מַעֲרָכָה שְׁנִיָּה שֶׁל קְטֹרֶת, כְּנֶגֶד קֶרֶן מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית מִשּׁוּף מִן הַקֶּרֶן כְּלַפֵּי צָפוֹן אַרְבַּע אַמּוֹת, בְּאוֹמֶד חֲמֵשׁ סְאִין גְּחָלִים, וּבְשַׁבָּת בְּאוֹמֶד שְׁמוֹנֶה סְאִין גְּחָלִים, שִׁשָּׁם הָיוּ נוֹתְנִין שְׁנֵי בָּזִיכֵי לְבוֹנָה שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים. וּמַאי סִימָנָא, רַבִּי יוֹסֵי הִיא, דְּתַנְיָא, רַבִּי

קָדְשֵׁי קָדָשִׁים שֶׁשְּׁחָטָן בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, [א]כְּאִילּוּ נִשְׁחֲטוּ בְּצָפוֹן; רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מֵחֲצִי הַמִּזְבֵּחַ וּלְדָרוֹם בְּדָרוֹם, מֵחֲצִי הַמִּזְבֵּחַ וּלְצָפוֹן כְּצָפוֹן: **גמ'** אָמַר רַב אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, [ב]אוֹמֵר הָיָה רַבִּי יוֹסֵי כּוּלֵּיהּ מִזְבֵּחַ בְּצָפוֹן קָאֵי, וּמַאי כְּאִילּוּ, מַהוּ דְּתֵימָא בְּעֵינַן [ג]'עַל יֶרֶךְ' וְלֵיכָּא, קָא מַשְׁמַע לָן. אָמַר לֵיהּ רַבִּי זֵירָא לְרַב אַסִּי, אֶלָּא מַעֲתָּה, לְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה הָכִי נַמִּי דְּחֵצְיוֹ בְּצָפוֹן וְחֵצְיוֹ בְּדָרוֹם; וְכִי תֵּימָא הָכִי נַמִּי, וְהָא אַתְּ הוּא דְּאָמַרְתְּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, מוֹדֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה שֶׁאִם שְׁחָטָן כְּנֶגְדָּן בַּקַּרְקַע פְּסוּלוֹת. כּוּלּוֹ לְשְׁלָמִים. וְאַע"ג דְּקָסָבַר לֵיהּ כּוּלּוֹ מִזְבֵּחַ בְּצָפוֹן קָאֵי [י]לְמָה לִי לְמִיכְתַּב לְהַכְשִׁיר צָפוֹן לִשְׁלָמִים, דְּמִסְתָּם לָא נָקְטָא, דַּעַל הַמִּזְבֵּחַ הַמִּזְבֵּחַ גְּזֵירַת הַכָּתוּב הוּא; כִּי הֵיכִי דְּמַכְשַׁר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה מִקְּרָיוֹ לְהַכְשִׁיר צָפוֹן לִשְׁלָמִים, דְּמִסְתָּם לָא נָקְטָא, דַּעַל הַמִּזְבֵּחַ הַמִּזְבֵּחַ גְּזֵירַת הַכָּתוּב הוּא, אֶלָּא דַּעַל הַמִּזְבֵּחַ וּלְצָפוֹן כְּצָפוֹן; אוֹ דִּלְמָא לָא